

Słowo wstępne

W upalne dni cień stanowi schronienie przed uciążliwym żarem zbyt mocno świecącego słońca. Przynosi on wówczas rześki chłód i nie-rzadko daje wytchnienie zmęczonym upałem ludziom i zwierzętom. Jednak zbyt długie przebywanie w jego zasięgu prowadzi do nie-przyjemnego wychłodzenia, spowodowanego brakiem dostatecznej ilości światła. W chłodnym cieniu trudniej jest rozwijać się roślinom, spośród których jedynie nieliczne są w stanie wzrastać w niesprzyjających warunkach.

Analogicznie cień można odnieść do statusu kobiet, które przez wieki na scenie życia społecznego stały przeważnie poza najbardziej oświetlonymi punktami. Jako płeć uznawana za wrażliwszą mogły w ten sposób być chronione przed „spiekotą” brutalnego świata. Jednocześnie pozbawiano je jednak bezpośredniego dostępu do „światła” polityki i nauki, tym samym ograniczając im swobodę działania i przestrzeń rozwoju. Cień, w którym żyły kobiety, bardzo często ukrywał ich dokonania, a ich życiorysy czynił tajemnicą, co w konsekwencji skazywało je na zapomnienie i wymazanie ze społecznej świadomości.

Symbolem przeciwstawienia się niepamięci jest patronka niniejszej serii – Kalliope. W mitologii greckiej uchodziła za pierwszą spośród

dziewięciu muz, które były córkami bogini pamięci – Mnemosyne. Przypisywane jej atrybuty – rylce i tabliczka do pisania miały służyć tej muzie do utrwalania pamięci o ważnych czynach w formie pieśni bohaterских, którym patronowała (PARANDOWSKI 2022: 61–62). Razem z siostrami miała przekazywać w sztuce swoją boską wiedzę o nieśmiertelnej prawdzie (PODBIELSKI 1974: 14). Jej imię zaś jest tłumaczone jako „Pięknolica” (gr. *Καλλιόπη* od *καλός* – piękny i *ᾠψ* – oblicze) (PARANDOWSKI 2022: 62), jak również jako Pięknogłosa (gr. *Καλλιόπη* od *καλός* – piękny i *ὄψ* – głos) (SKARSOULI 2006: 212).

W imieniu kobiet Kalliope mówi więc o ich bohaterских czynach, którymi zdobyły sobie na stałe miejsce w historii, a tym samym nieśmiertelną pamięć. Jej piękny głos nie pozwala zatonąć w odmętach dziejów sylwetkom tych kobiet, które rozślawiły Austrię na rozmaitych płaszczyznach, dlatego teksty niniejszego tomu włączają się w pieśń Kalliope i pozwalają wyjść z cienia wszystkim kobietom, których działalność zmieniła oblicze nie tylko Austrii, ale w wielu przypadkach całej Europy, a nawet świata. Te kobiety zasłużyły sobie na to, aby przypomnieć ich doniosłe osiągnięcia.

Inspiracją dla serii Kalliope. Austriaczki w Kulturze i Społeczeństwie, którą otwiera niniejszy tom, była wystawa „Kalliope Austria. Kobiety w społeczeństwie, kulturze i nauce”¹. Dzięki niej „słabej płci” pozostającej w cieniu został oddany pewnego rodzaju hołd. Możliwość eksploracji niezbadanych lub zapomnianych zakamarków kobiecej tożsamości niesie twórczą radość, którą pragniemy się podzielić z naszymi czytelnikami.

*Agata Borek
Paweł Meus*

¹ Projekt „Kalliope Austria. Kobiety w społeczeństwie, kulturze i nauce” opracował Manfred Thumberger. Wystawa pod auspicjami Austriackiego Forum Kultury gościła także w Katowicach, gdzie została dodatkowo objęta patronatem Konsula Honorowego Republiki Austrii w Katowicach.

Bibliografia

- PARANDOWSKI J., 2022: *Mitologia. Wierzenia i podania Greków i Rzymian*. Londyn 2022.
- PODBIELSKI H., 1974: *Posłannictwo poety w świetle prooimion Teogonii Hezjoda*. „Roczniki Humanistyczne”, t. 22, z. 3, s. 9–36.
- SKARSOULI P., 2006: *Calliope, a Muse apart: some remarks on the tradition of memory as a vehicle of oral justice*. „Oral Tradition”, vol. 21, issue 1, s. 210–228.